

Interakce genů

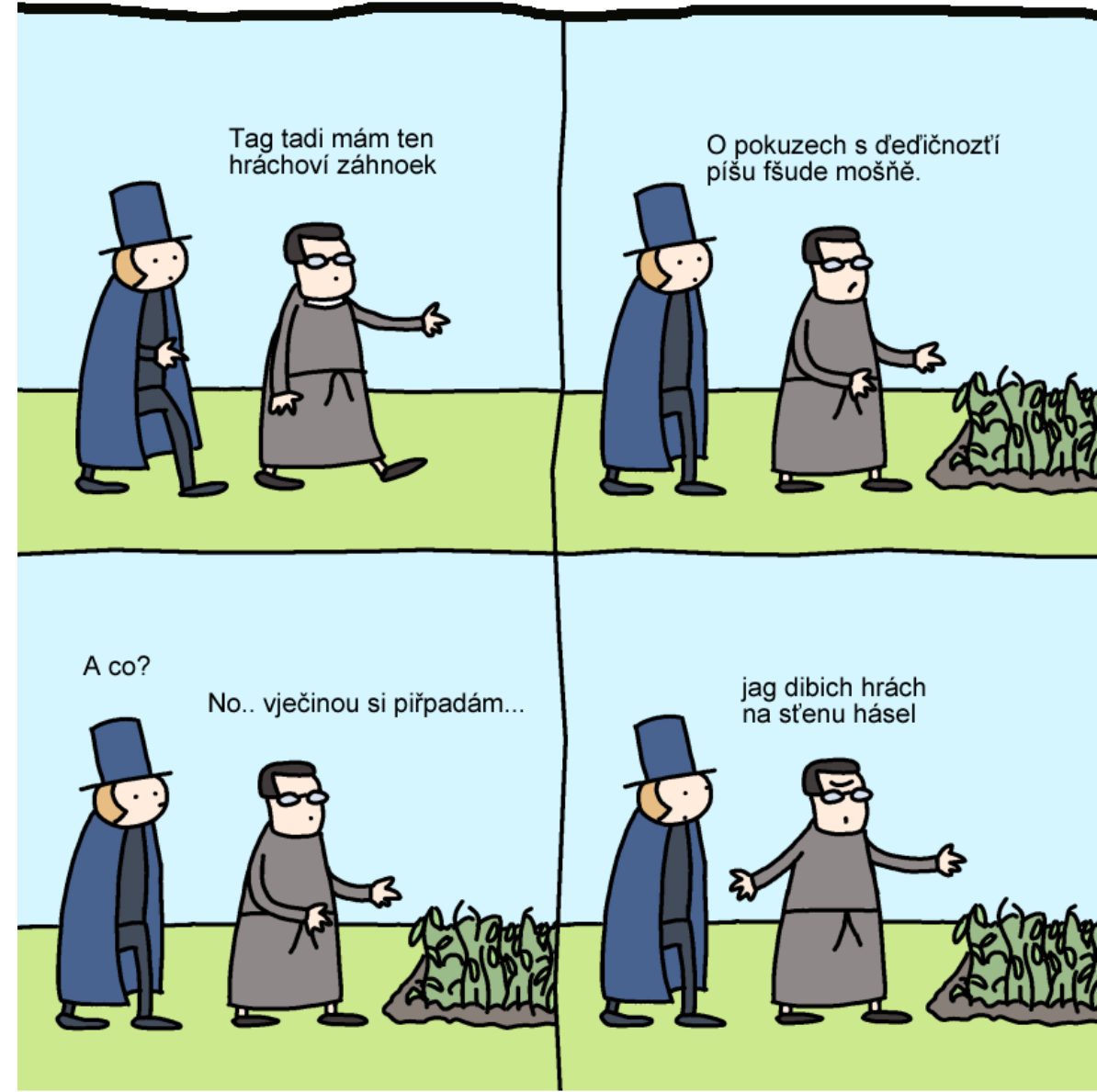
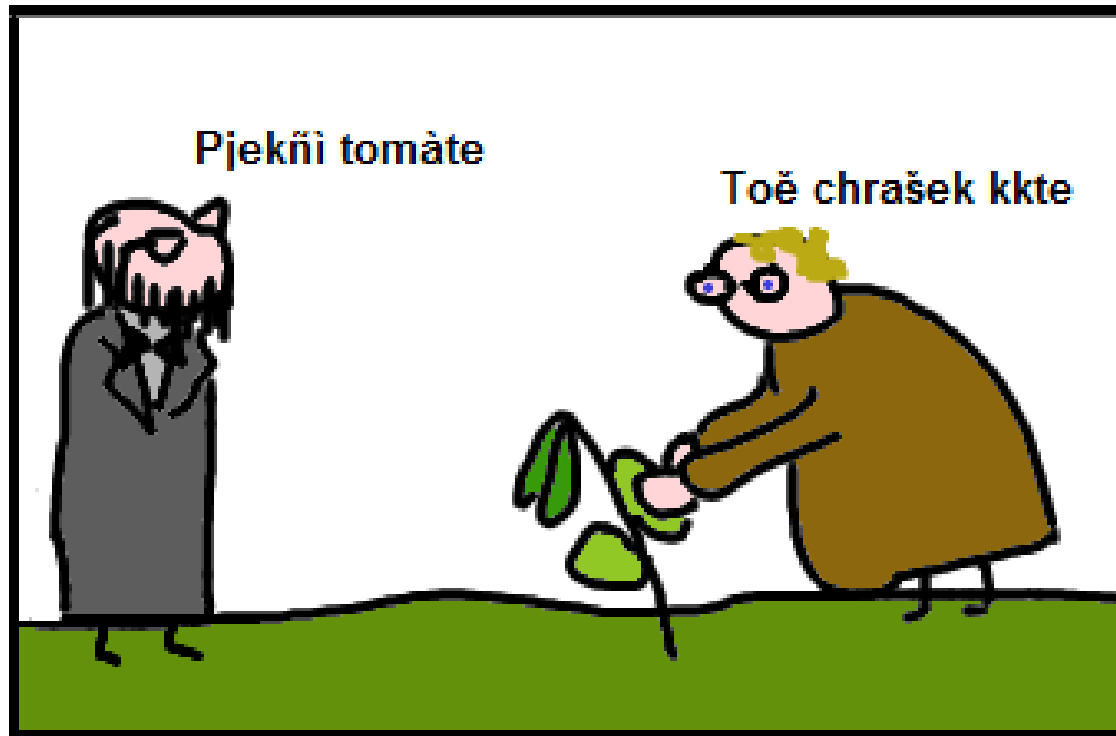

Opáčko z obecné genetiky

OPRÁŠKI SČESKÍ HISTORJE

G.I. MENGEL

Mendelovy zákony:

Opáčko z obecné genetiky

Mendelovy zákony:

- princip dominance - dominantní A překryje recesivní a, Aa na pohled neodlišitelný od AA
- princip segregace - u Aa se obě alely segregují do gamet
- princip kombinace - alely různých genů se kombinují nezávisle na sobě

PLATÍ ZA URČITÝCH PODMÍNEK

Opáčko z obecné genetiky

Mendelovy zákony:

- štěpné poměry:	genotypový	fenotypový
monohybrid	1:2:1	3:1
dihybrid	1:2:1:2:4:2:1:2:1	9:3:3:1

- platí, při dědičnosti znaků:

- neovlivněných pohlavím

- nacházejících se na různých chromozomech

(nejsou ve vazbě)

- úplně dominantních

Opáčko z obecné genetiky

- faktory ovlivňující Mendelovské štěpné poměry:

- 1 Neúplná dominance AA červené květy, aa bílé, Aa růžové
- 2 Kodominance krevní skupiny
- 3 Mnohonásobný alelismus barva srsti králíka - c^+, c^h, c^{ch}, c
- 4 Letální alely bezocasé kočky, agouti myši, některý genotyp nepřežije
- 5 Variabilní penetrance polydaktylie, znak se nemusí projevit
- 6 Variabilní expresivita neurofibromatóza typu I, znak se projeví různě silně
- 7 Pleiotropie gen se projeví více znaky navenek
- 8 Fenokopie dědičná fokomelie vs působení thalidomidu
- 9 Vazba genů geny jsou na stejných chromozomech
- 10 Interakce genů spolupůsobení dvou a více genů z různých alelických párů

Interakce genů

- sledujeme dva a více genů
- jeden z nich ovlivní projev dalšího

Například:

- gen A tvoří prekurzor červeného barviva květiny
- gen B tvoří enzym, konvertující prekurzor na barvivo
- rostlina aabb - bílá

→ pokud rostlina nemá prekurzor, enzym jí je k ničemu

→ pokud rostlina nemá enzym, prekurzor jí je k ničemu

A_B_ - má prekurzor i enzym → červená

A_bb - má prekurzor, nemá enzym → bílá

aaB_ - nemá prekurzor, má enzym → bílá

Genotypový štěpný poměr zůstává   Fenotypový štěpný poměr se mění

Interakce genů

RECIPROKÁ INTERAKCE

- bez změny fenotypového štěpného poměru
- různé kombinace alel = různé fenotypy

A_B_

9

A_bb

3

aaB_

3

aabb

1

Interakce genů

DOMINANTNÍ EPISTÁZE

- epistatický gen A, hypostatický gen B
- gen A je nadřazený genu B → dominantní alela A nedovolí projevit se alele B
→ A_B_ fenotypově jako A_bb

A_B_
9

A_bb
3

aaB_
3

aabb
1

12

3

1

Interakce genů

DOMINANTNÍ EPISTÁZE

- Například zbarvení u *Dahlia variabilis*:
  - epistatický gen A - intenzivně žluté zbarvení
  - hypostatický gen B - světle žluté zbarvení

A_B_
9

A_bb
3

aaB_
3

aabb
1

12

projeví se jen alela A
intenzivně žluté zbarvení

3

projeví se alela B
světle žluté zbarvení

1

neprojeví se ani A ani B
bílé zbarvení

Interakce genů

RECESIVNÍ EPISTÁZE

- epistatický gen A, hypostatický gen B
- gen A je nadřazený genu B → recesivní alela a nedovolí projevit se alele B
→ aaB_ fenotypově jako aabb

A_B_

9

9

A_bb

3

3

aaB_

3

aabb

1

4

Interakce genů

RECESIVNÍ EPISTÁZE

- Například zbarvení u *Salvia viridis var horminum*:
  - epistatický gen A - růžové zbarvení
  - hypostatický gen B - mění růžové zbarvení ve fialové

A_B_

9

9

projeví se alela A i B

Fialové zbarvení

A_bb

3

3

projeví se jen alela A

růžové zbarvení

aaB_

3

4

neprojeví se žádná alela

bílé zbarvení

aabb

1

Interakce genů

INHIBICE

- alela A - tvoří produkt/zbarvení/...
- alela B - inhibuje tvorbu alely A

→ A_B_ a aaB_ fenotypově jako aabb

A_B_
9

A_bb
3

aaB_
3

aabb
1

13

3

Interakce genů

INHIBICE

- Například zbarvení u *Gallus gallus*:
  - gen A - **červené zbarvení**
  - inhibitor gen B - brání tvorbě červeného zbarvení = bílé zbarvení

A_B_

9

A_bb

3

aaB_

3

aabb

1

13

neprojeví se alela A

bílé zbarvení

3

projeví se alela A

červené zbarvení

Interakce genů

KOMPLEMENTARITA

- alela A tvoří prekurzor
- alela B tvoří enzym měnící prekurzor na výsledné zbarvení
- aby se projevila alela A, musí být přítomna alela B a naopak
→ A_bb a $aaB\_$ fenotypově jako $aabb$

$A\_B\_$

9

9

A_bb

3

$aaB\_$

3

7

$aabb$

1

Interakce genů

KOMPLEMENTARITA

- Například zbarvení u *Lathyrus odoratus*:
  - gen A - prekurzor barviva
  - gen B - enzym konvertující prekurzor na barvivo

A_B_

9

9

projeví se alela A i B
fialové zbarvení

A_bb

3

aaB_

3

7

neprojeví se
bílé zbarvení

aabb

1

Interakce genů

MULTIPLICITA

- na vzniku znaku se spolupodílejí alely dvou či více genů

DUPLICITA NEKUMULATIVNÍ - stačí jedna dominantní alela k úplnému projevu

A_B_
9

A_bb
3

aaB_
3

aabb
1

15

1

Interakce genů

DUPPLICITA NEKUMULATIVNÍ

- Například tvar šesule u *Capsella bursa pastoris*:
  - stačí jakákoliv dominantní alela trojhrannému tvaru šesule
  - recesivní homozygot oválný tvar šesule

A_B_

9

A_bb

3

aaB_

3

aabb

1

15

trojboká šesule

1

oválná šesule

Interakce genů

MULTIPLICITA

- na vzniku znaku se spolupodílejí alely dvou či více genů

DUPLICITA KUMULATIVNÍ S DOMINANCÍ

- intenzita znaku závisí na počtu párů s dominantní alelou
→ A_B_ nejvíc, méně A_bb a aaB_, vůbec aabb

A_B_
9

9

A_bb
3

6

aaB_
3

aabb

1

1

Interakce genů

DUPLICITA KUMULATIVNÍ S DOMINANCÍ

- Například zbarvení obilek *Hordeum vulgare*:
  - žádná dominantní alela - bílé/světlé
  - dominantní alely v jednom páru - světle hnědé
  - dominantní alely v obou párech - tmavě hnědé

A_B_
9

A_bb
3

aaB_
3

aabb
1

9

tmavě hnědé

6

světle hnědé

1

bílé/světlé

Interakce genů

MULTIPLICITA

- na vzniku znaku se spolupodílejí alely dvou či více genů

DUPLICITA KUMULATIVNÍ BEZ DOMINANCE

- intenzita znaku závisí na počtu dominantních alel
→ čím víc dominantních alel, tím větší projev

AABB

AABb

AAbb

Aabb

aabb

AaBB

aaBB

aaBb

AaBb

1

4

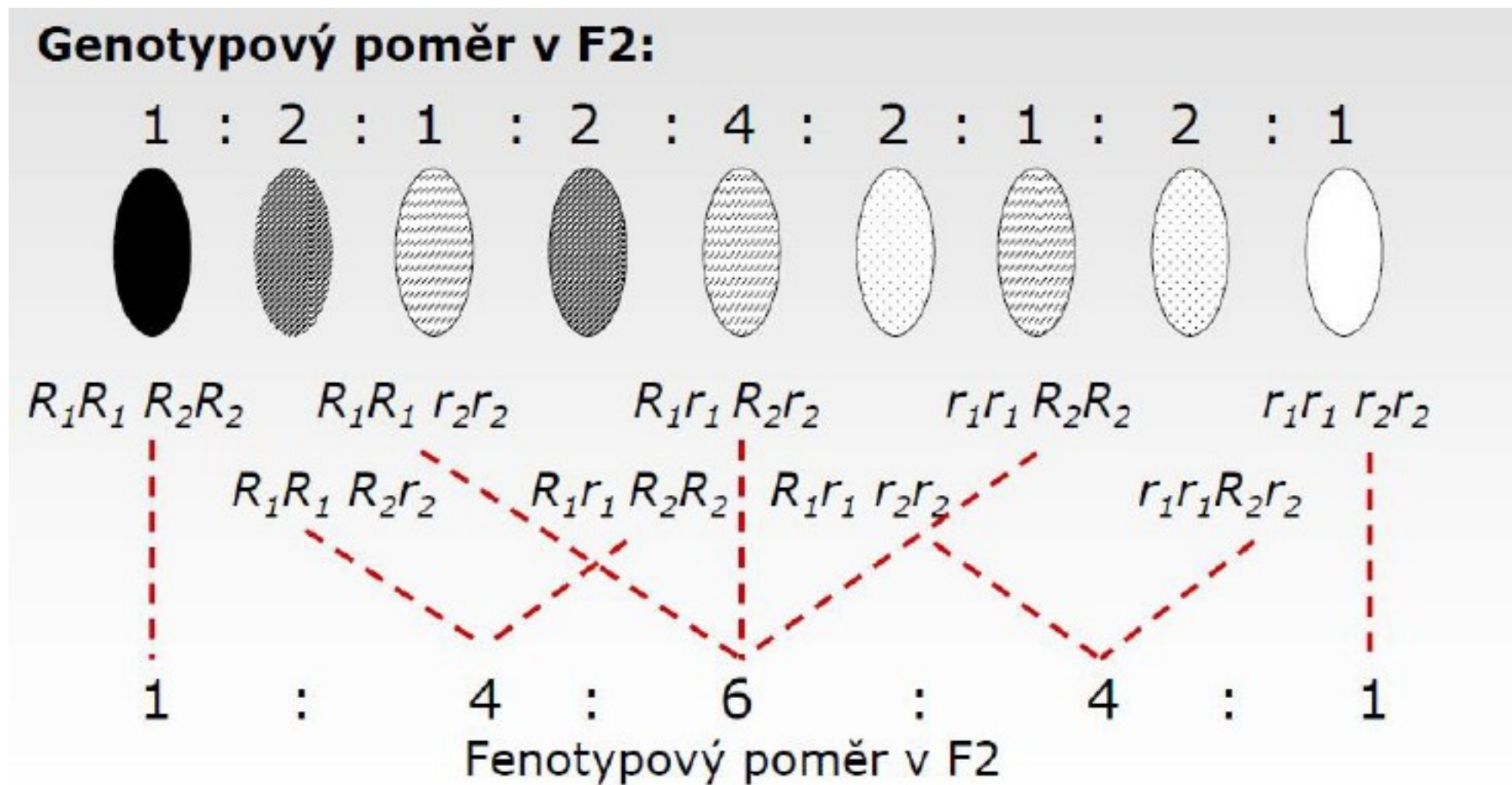
6

4

1

Interakce genů

DUPLICITA KUMULATIVNÍ S DOMINANCÍ

Interakce genů

DUPPLICITA KUMULATIVNÍ BEZ DOMINANCE

- Například zbarvení obilek *Triticum aestivum*:

- čtyři dominantní alely - nejtmavěji hnědé
- tři dominantní alely - tmavě hnědé
- dvě dominantní alely - středně hnědé
- jedna dominantní alela - světleji hnědé
- žádná dominantní alela - nejsvětleji hnědé

AABB

AABb

AAbb

Aabb

aabb

AaBB

aaBB

aaBb

AaBb

1

4

6

4

1

nejtmavěji hnědé

tmavě hnědé

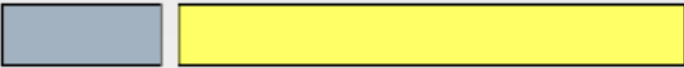

středně hnědé

světleji hnědé

nejsvětleji hnědé

Interakce dvou genů Změny ve štěpných poměrech v F2

Reciproká interakce		9:3:3:1
Inhibice		13:3
Komplementarita		9:7
Epistaze recesivní		9:3:4
Epistaze dominantní		12:3:1
Duplicita nekumulativní		15:1
Duplicita kumul. s dom.		9:6:1
